

Siden af. Den var imidlertid samlet i September, October og November 1868, og den havde derpaa en kort Samling i Februar og Marts 1869, hvorefter alle Sagerne maatte betragtes som færdige til 2den Behandling, men denne maatte af forskjellige Grunde — flere Medlemmer maatte paa Grund af Sygdom søge til et mildere Klima og de geistlige Medlemmer vare optagne af andre Forretninger — opstøttes til Efteraaret. Commissionen var da samlet i October, November og December og naaede i den Tid til det Standpunkt, som jeg begyndte med at omtale, idet nemlig da alle de Sager, der vare forelagte den, vare færdige, med Undtagelse af de to store Sager: Lønningsagen og Kirkeforfatningsagen, foruden den endelige Vedtagelse af Betænkningen. De Sager, der have været forelagte, have været af et meget betydeligt Antal og af et meget stort Omfang. Selve Commissionsretet var af det Indhold, at det var Commissionens Opgave at tage under Overvejelse de Forholdsregler, som i det Hele taget kunde være at forelægge Lovgivningsmagten af Regjeringen, og som maatte være skikede til at befordre Kirkens og Statens Liv, samt til Fremme af Menighedernes Bedste. Disse meget ample Udtryk kunde, isærdeleshed da der maatte indrømmes Commissionens Medlemmer Ret til selv at fremkomme med Forslag, lede til, at der ogsaa kom en heel Deel saadanne Forslag tilstede. Der har fra Regjeringens Side, foruden de to store Sager, været overgivet til Commissionen flere andre af ikke lidet Omfang, der ogsaa have spillet en meget stor Rolle her paa Rigsdagen, saasom Spørgsmaalet om Besættelsen af kirkelige Embeder, om borgerlige Egteskaber osv. Der kom, som jeg sagde, desuden en heel Række af private Forslag tilstede. Alle disse Sager ere behandlede, og de ville altsaa forhaabentlig komme til at foreligge i deres endelige Skikkelse i Commissionens Betænkning i Løbet af en Maanedstid efter Paaskeferien's Udlob. Naar dette er skeet — og jeg troer med Sikkerhed at kunne sige, at det vil skee — troer jeg ikke, at man med Billighed kan nægte, at Commissionen har søgt at arbejde fremad med saa stor Kraft og Udholdenhed, som det

var muligt under de givne Forhold. Hvad Resultatet vil blive af dette Arbejde, derom kan man jo danne sig, hvilken Forestilling man vil, men jeg for mit Vedkommende har den Overbeviisning, at der vil komme et meget godt Resultat ud deraf, og jeg har navnlig den Overbeviisning, at Commissionen har virket og vil virke i alle de tre Retninger, som jeg udtrykkelig fremhævede, dengang Forhandlingen om dens Besættelse fandt Sted her for 3 Aar siden. Jeg indtalte da for det Første, at et Resultat, som jeg haabede vilde blive naaet, var det, at der vilde fremkomme en Vaabenstilstand, en Vaabenhvile i den hele kirkelige Kamp, som dengang var tilstede, navnlig da der samtidig med Spørgsmaalet om Kirkecommissionen forelaa Spørgsmaal om Valgmenigheder. Jeg troer, at Alle dengang vare enige om — og det skulde undre mig, om Noget havde glemt det siden den Tid — at den daværende kirkelige Kamp virkelig var uhyggelig, og at der var Dpfordring til at bringe det dertil, at en Kamp, som naturligviis i og for sig ikke er uhyggelig, kunde fremtræde paa en anden Maade, navnlig med en bedre Begrundelse, efter en fuldstændigere Undersøgelse og efter at det var indrømmet, at det Terrain var tilstede, hvor Kampen kunde leveres; thi det var netop det, som fremkaldte Uhyggeligheden, at man drog dette Terrain bort, saaledes at man kom til at kæmpe i Luften. Jeg sagde for det Andet, at det var mit Haab, at Striden, naar den blev flyttet over i et engere Udvalg, om dette endog havde et større Omfang og kom til at bestaae af de Personer, som vare traadte kraftigst frem fra de forskjellige Sider, vilde tabe sin lidenskabelige Charakter, saaledes at det vilde blive muligt, at en Tilnærmelse — som jeg troede at mange Tegn, viste hen til — vilde kunne finde Sted, naar en saadan Forsamling kom til at drøfte Strids-spørgsmaalene, og jeg maa sige, at, uagtet der ganske vist i Commissionen har vist sig varm og stærk Strid paa enkelte Punkter, troer jeg dog, at det Indtryk maa være fælles for alle dem, som have deeltaget i dens Arbejde, og hos dem, som ville lære disse at kjende, at der har fundet en meget mærkelig Tilnærmelse Sted i Commissionen, og at denne virkelig